

282 LIB. II. CAP. I. DE ROM. PONT. EJUSQ. ADJUTOR.
confirmat pluribus aliis in locis, quae ecclesiasticam ejus historiam legentibus vel facile occurunt.

Praeterea hac de re videndus est Rector Seminarii S. Sulpicii Parisiensis in libro qui inscribitur : « Pouvoir du Pape au moyen âge, ou Recherches historiques sur l'origine de la Souveraineté temporelle du Saint-Siège, et sur le droit public du moyen âge, relativement à la déposition des Souverains », Paris et Lyon 1845.

§ 41.

DE ADJUTORIBUS SUMMI PONTIFICIS ET PRIMO DE S. R. E. CARDINALIBUS.

Hactenus de Primatu Summi Pontificis, ejusque juribus et officiis dictum est. Non omnia tamen et singula ipsius jura et officia enumeravimus, sed aliqua tantum, eaque potiora, ex quibus caetera intelligi facili negotio potuerunt. Verum hoc loco praetereundi non videntur *Cardinales Legati a latere* et *Nuntii Apostolici*, qui in totius Ecclesiae administratione sunt Romani Pontificis Adjutores. De his itaque breviter dicemus, et primum de nomine et origine Cardinalium.

Cardinalium nomen antiquissimum est : quivis enim Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus qui certae alicujus Ecclesiae proprius et ordinarius Minister esset, *Cardinalis* dicebatur, quia eidem Ecclesiae sua tanquam cardo affixus foret, atque ideo Ecclesia circa eum, veluti valva circa cardinem, volveretur. Quare apud Ecclesiasticos Scriptores saepissime verbum occurrit *cardinandi* seu *incardinandi*, hoc est, certae Ecclesiae perpetuo addicendi. Quod sane vocabulum opportune usurpabatur, ut proprii et quasi fixi et immobiles Eccle-

§ XLI. DE ADJ. S. PONT. ET PR. DE S. R. E. CARD. 283
siarum Ministri seu Pastores ab iis probe distinguerentur, qui veluti *subsidiarii* et *adventiti*, vel ad determinatum tempus, aut ob peculiarem causam alicui Ecclesiae addicebantur. Hoc itaque sensu in omnibus passim Ecclesii praeter Episcopum Cardinalem, id est proprium et ordinarium Episcopum, erant Presbyteri et Diaconi Cardinales, qui Ecclesiis et Titulis Presbyterorum aut Diaconorum praeficiebantur. Sed ad Romanam Ecclesiam quod attinet, in ea erant *Tituli*, sive *Ecclesiae*, in quibus sacri conventus siebant, et Sacraenta administrabantur, ideoque Presbyteris concredita, unde *Cardinales Presbyteri* : erant et Diaconiae in Urbis regionibus, hospitales nempe domus cum adhaerentibus Sacellis et Oratoriis, Diaconis idcirco commissae, unde *Cardinales Diaconi*, qui etiam *Regionarii* vocabantur.

Nullus autem Romae exstabat Cardinalis Episcopus, cum unus Romanus Pontifex, tanquam proprius Episcopus Romanam Ecclesiam administraret. Verum in hanc Ecclesiam cooptati postea sunt septem vicinarum civitatum Episcopi, ex quo coepit Cardinalium dignitas illustrior fieri. Id factum est undecimo forte saeculo, quamvis non desint scriptores, qui antiquius tempus assignant, quos inter Thomassinus part. I lib. II cap. 116. De hac Episcoporum in Romanam Ecclesiam cooptatione Onuphrius Pavinius, in lib. de Episcopalibus Titulis et Diaconiis, haec habet : « Ecclesiae Lateranensi quae est specialis Sedes Romani Pontificis, propter suam et Episcopi Romani excellentiam, septem Episcopi ex circumviciis civitatibus assignati sunt, qui suis statis solemnibusque diebus singuli coram Pontifice in eadem Basilica celebrarent divina mysteria, vel Pontifici celebranti assistentes essent. » Hi fuerunt Episcopus Hostiensis, Portuensis, Albanensis, Praenestinus, Sabinensis, Tusculanus et S. Rufinae seu Syl-

vae Candidae, qui et *Episcopi Suburbicarii* vocantur. Verum hodie sex tantum reliqui sunt, postquam Ecclesia S. Rufinae seu *Sylvae Candidae* Episcopatui, Portuensi a Callixto II unita fuit.

Quanquam autem Romanae et aliarum Ecclesiarum Cardinales fuerint nomine et origine pares, attamen Romani Cardinales omnium nobilissimi semper habiti sunt, ideo quod praecipua pars essent Presbyteri Pontificis, seu Cleri Romani, ad quem electiones Summorum Pontificum praecipue pertinebant, eosdemque Pontifices in maximis Ecclesiae negotiis opera et consilio juvabant; quin imo Romanae et universalis Ecclesiae bona atque jura, vacante Sede, tuebantur. Igitur gradatim contigit, ut quae initio fuerunt Cardinalium Romanorum cum reliquo Clero communia, deinceps Cardinalibus solis tributa sint; ex quo factum est, ut Cardinales Romani ad tantam amplitudinem evecti fuerint.

In Ecclesia Romana Cardinalium numerus incertus olim fuit et vagus. Ineunte saeculo duodecimo septem *Cardinales Episcopi*, viginti octo *Presbyteri*, et octo decem *Diaconi* fuisse videntur; sed is numerus adeo imminui coepit, ut electioni Nicolai III octo tantum Cardinales interfuerint. Rursus autem in dies adactus est eorum numerus, praecipue occasione schismatis Avenionensis, cum duo et interdum tres de Pontificatu contendentes, suos quisque Cardinales creabant, qui ejus partibus adhaererent. At Sixtus V Constitutione edita an. 1586, quae incipit *POSTQUAM VERUS*, decrevit, ne Cardinales in posterum plures essent, quam septuaginta; et altera Constit., quae incipit *RELIGIOSA SANCTORUM*, eisdem Cardinalibus sex Episcopatus Suburbicarios supra memoratos, quinquaginta Titulos Presbyterales, et quatuordecim Diaconias assignavit.

Cardinales ab UNO Pontifice creantur; Imperatori autem, et aliquibus Regibus privilegium concessum est ad eam amplissimam dignitatem unum vel plures nominandi. Dotes autem eorum, quibus tam insignis praerogativa conferenda est, Tridentina Synodus recenset sess. 25 cap. 1 de reform.

§ 42.

DE OFFICIO ET DIGNITATE CARDINALIUM.

Duo autem sunt insigniora Cardinalium munera, quorum primo Sede plena, altero sede vacante funguntur. Sede plena, Senatum Summi Pontificis constituant, eique in administratione totius Ecclesiae assidue praesto sunt consilio atque opera. Sicut enim antiquitus Romani Pontifices nihil grave, nisi facto Presbyterio, id est convocato Clero decernebant, ita modo gravioris momenti negotia, auditio Cardinalium consilio, pertractant atque absolvunt. Hinc Tridentina Synodus sess. 26 de reform. cap. 1: « *Cardinalium*, » inquit, « *consilio apud Sanctissimum Romanum Pontificem universalis Ecclesiae administratio nititur.* » Ob id muneric Cardinales a S. Bernardo vocantur *Collaterales*, *Conciliarii*, et *Coadjutores Romani Pontificis*. Igitur non unius Dioecesis aut Provinciae, quemadmodum *Episcopi* seu *Archiepiscopi*, sed omnium christiani orbis Ecclesiarum cum Romano Pontifice curam gerunt, et Patriarchas, Archiepiscopos, ac reliquos Ecclesiae gradus cum Pontifice ipso judicant, cum ipsi a solo Pontifice judicentur, ut habetur ex Const. Eugenii IV an. 1438 edita, quae incipit *NON MEDIOCRI*.

Itaque Benedictus XIV de Synodo Diocesana lib. III cap. 10 num. 1, agens de conciliis Generalibus et Nationalibus,

Quibus Cardinales simul cum Episcopis intersint, primas Cardinalibus supra Episcopos desert: « hi siquidem, » ait, « etsi Episcopali careant charactere, ob eorum tamen officium ac dignitatis praestantiam Episcopis praferuntur, supra quos sedisse legimus in Concilio Lugdunensi I; » idque allatis aliorum Conciliorum exemplis decretisque summorum Pontificum confirmat. Ast Febronius incredibili audacia clamavit, « eo pacto divinum institutum eversum fuisse, » propterea quod Episcopi divinae, Cardinales humanae institutionis essent. Zallwein etiam cum Febronio sentire visus est. Contra quos Febronius abbreviatus cum notis adversus neotericos Theologos et Canonistas tom. IV § 9 n. 1: « Episcopi, » ait, « potestate et ministerio potiores, excellentiores sunt: sed nullibi in sacris Scripturis legimus, quod alias praecedere, omnibus praeponi, et extrinseco honore praferri debeant. Habent ergo Episcopi praecellentiam potestatis et ministerii, de qua ipsis nihil detrahitur. Et contra Cardinales potiorem locum tenent in Consistorio Pontificis, in Congregationibus, in Conciliis, etc., ubi nulli actus et functiones hierarchiae intercedunt, idque non ex dignitate potestatis, sed propter officium. » Et num. 4: « An ignorat forte Zallwein atque Febronius quod in Ecclesia Constantinopolitana septem Diaconi Cruciferi, quin etiam Syncelli, id est simplices Clerici, aut Monachi familiares et commensales Patriarchae in Synodis loco superiore, et prae Episcopis considerint, ut observat Christianus Lopus in Schol. et Not. ad Canon. Conciliorum tom. 2 pag. 1474 et tom. 3 pag. 441? Cur Legati Pontificis in Conciliis etiam solo Presbyteratu et diaconatu insigniti prae Episcopo priorem locum occupant, et ante hos subscrubunt, quod in antiquissimis Conciliis vidimus? Si hic abusus, si contra institutum Christi est, tunc abusus jam a

primis saeculis in utraque Ecclesia Orientali et Occidentali viguisse, et Christi institutum eversum fuisse, sed non ita sentiebant, neque ita rem interpretati sunt veteres Episcopi atque Patres. Tandem oculos ad ipsas Ecclesias Episcopales et Collegia Canonicorum convertant hi viri dicantque, quare Canonici Diaconi, Subdiaconi, etc., prae Sacerdotibus qui Canonici non sunt, in Choro, in Synodo, in Processionibus, et ubique primum et eminentiorem locum occupent, his ad inferiora subsellia remissis, nisi quia Canonici Collaterales Episcopi dicuntur, et cum eo unum corpus efficiunt? »

Sede autem vacante, alterum praestantissimum Cardinalium munus est Romani Pontificis electio. Nicolaus II, in conventu Episcoporum Romae habitu, Cardinalibus permisit Pontificis electionem, verumtamen non vetuit reliquum Clerum, et populum ad electionem accedere. Sed Alexandri III decreto edito in Concilio Lateranensi quod exstat in cap. LIXCET 6 de elect., « Clero omnino et populo a Pontificis electione exclusis, ea ad Cardinales solos tunc primum redacta est ad evitanda scandala. » Verum de Summi Pontificis electione dicemus infra. Itaque in locum Cleri suspecti sunt Cardinales, tum quia primi et praecipui sunt Episcopi Presbyteri et Diaconi Romanae Ecclesiae, tum quia Ecclesiastica negotia optime norunt, et caeteris melius judicare possunt, quisnam sit ad tantum dignitatis fastigium eligendus.

Sed quamvis electio Summi Pontificis ad solos Cardinales pertineat, in eos tamen, Sede vacante, non transit jurisdictione Pontificis, quae a Christo dimanans nonnisi personae eorumdem Pontificum collata est: quare nec regiminis ecclesiastici formam immutare, nec Constitutiones seu leges universales condere, neque canones relaxare ullo pacto valent, sed ea omnia futuro Pontifici reservantur, quemadmodum edixit

Pius IV in Bulla, cuius initium IN ELIGENDIS. Cardinalis tam
men Poenitentiarii Majoris, et Cardinalis Camerarii officia,
atque adeo facultates per mortem Pontificis non exspirant,
quod ex citata Bulla Pii IV compertum est. Caeterum, va-
cante Sede, Cardinalium officia atque adeo jura, praeter
Summi Pontificis electionem, in eo sunt posita, ut Ecclesiam
et temporales ditiones Romanae Ecclesiae tueantur (cap. UBI
PERICULUM de electione in 6).

Canonistae solent quaestionem instituere, cuinam jus esset Pon-
tificis eligendi, si ob maximum infortunium Cardinales omnes inte-
rinent? Hac de re copiose disserunt Hostiensis in cap. LICET verbo
« inter Cardinales, » tit. de elect. et electi potestat.; Abbas in idem
caput; Pirrhing ad eundem titulum de electione sectione 9; Bel-
larminus de Clericis lib. 1 cap. 10. Igitur qui sunt harum quaestio-
num cognoscendarum cupidi, eosdem Doctores aliosque ab iis citatos
videre poterunt.

§ 43.

DE LEGATIS A LATERE ET NUNTIIS APOSTOLICIS.

Superiori § 33 de variis Legatorum speciebus, nimirum de
Responsalibus seu Apocrisiariis, de Vicariis Apostolicis, deque
Legatis natis seu Primatibus dictum est, simulque animad-
vertimus, nomen eorum dignitatis permansisse, ipsam vero
dignitatem saeculo XV penitus extinctam esse. Igitur a sae-
culo XV ad nostram usque aetatem, in eorum locum suffecti
sunt Legati missi, hoc est *Cardinales a latere Pontificis missi*,
et *Nuntii Apostolici*, de quorum munere et potestate verba
facturi sumus.

Jam vero Legati a latere, et Nuntii Apostolici in multis
potestate pares sunt, sed in multis plane differunt. Pares sunt:

§ XLIII. DE LEGAT. A LAT. ET NUNTHIS APOST. 289

1º Quia utriusque auctoritas ordinaria est ad instar Pro-
consulum, aliorumque Praesidum, quibus olim Romani cer-
tas provincias moderandas committebant (cap. 2 de off. Leg.
in 6): quare auctoritate ordinaria possunt edere statuta, quae
perpetuam vim habeant, per textum in cap. NEMINI de off.
Leg. in quo haec habentur: « Nemini dubium esse volumus,
quin Legatorum Apostolicae Sedis statuta edita in provincia
sibi commissa durent, tanquam perpetua, licet eamdem post-
modum sint egressi; »

2º Quia universas causas, quae per appellationem, vel
querimoniam ad eorum audientiam perveniunt, audire pos-
sunt et debent (cap. 4 eodem tit.);

3º Quia ipsorum officium non exspirat morte Pontificis, a
quo mittuntur (cap. 3 eod. in 6).

Sed Legatus a latere in multis eminet dignitate et auctori-
tate. AEquum enim est, ut Cardinalis Legatus a latere Pon-
tificis missus, caeteris Legatis sive Nuntiis dignitate et jure
antecellat. Dignitate quidem eminet, quia, ipso in aliquam
provinciam adventante, minorum Legatorum, si ibidem fuerint,
auctoritas silet (cap. 8 de off. Leg.). Deinde Apostolicae
dignitatis insignibus utitur, eoque praesente, Archiepiscopus
et Patriarcha nequeunt praeferre Crucem (cap. 23 de pri-
vileg.).

Praeterea Legatus a latere eminet auctoritate, quia in pro-
vincia Legationis suae quoscumque percussores Clericorum
absolvit, confert tum Beneficia liberae collationis cum Ordinario
concurrent, et inter ipsos datur praeventio locus,
tum etiam Beneficia patronatus ecclesiastici, non tamen laici;
et aliis hujusmodi juribus potitur, quae late explicant inter-
pretes ad tit. de off. Leg. in 6.

Haec autem omnia Nuntiis Apostolicis denegantur, tantum-

290 LIB. II. CAP. I. DE ROM. PONT. EJUSQ. ADJUTOR.

que eis licet in sua provincia absolvere sibi subditum ab excommunicatione ob violentam manuum injectionem in Clericum. Caetera vero ipsorum jura ex Pontificis diplomatis, quibus instruuntur, dignoscenda omnino sunt. Quin imo non solum de Nuntiis Apostolicis, verum etiam de ipsis Legatis a latere certa regula statui nequit, quod ad ipsorum potestatem attinet, cum a Cardinali De Luca discursu 33 ad Conc. Trid. verissime traditum sit, « id totum pendere a tenore facultatum. »

Legatorum potestatem late explicat Giraldus Exposit. Jur. Pontific. part. 1 tit. 20 sect. 170, et passim Interpretes omnes lib. 1 Decretalium ad tit. XXX, de officio Legati.

CAPUT II.

DE EPISCOPIS EORUMQUE JURIBUS ET OFFICIIS.

« Apostoli, » ut ait Tertullianus de praescriptione adversus haereses cap. 20, « Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt. » Itaque in singulis Ecclesiis Episcopus positus fuit, qui ipsas regeret. Quamobrem Cyprianus in epist. 59, alias 55 scripsit : « Singulis Pastoribus portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque et gubernet. » At vero inter ipsos singularium Ecclesiarum Episcopos variii honoris et potestatis gradus constituti sunt. Primum autem dignitatis et honoris gradum obtinent *Patriarchae*; alterum *Exarchi* et *Primates* tenent; in tertio *Metropolitae* positi sunt; hos denique *Episcopi* subsequuntur. De his itaque diversis Episcoporum gradibus, deque singulorum graduum juribus et officiis dicere aggredimur. Sed operae pretium est pauca praepone antequam in diversis hujusmodi explanandis gradibus versemur.

Episcopi sunt Apostolorum successores, ergo eamdem ac Apostoli potestatem habent. Hoc pacto nonnulli Canonistae argumentantur. Quod quidem argumentum si recte se haberet, quot sunt Episcopi, tot essent Apostoli. At vero falsum est, in Apostolatus potestatem Episcopos succedere, quod facile negotio demonstrabimus.